

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв

Кафедра декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ємельова А. П.

«___» _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 20___ р.

ДИЗАЙН-ПРОЄКТ ДИТЯЧОЇ КНИЖКИ "ЄНОТКА"

Кваліфікаційна робота
студентки 4 курсу групи ДГ-20
ступінь вищої освіти «бакалавр»
спеціальності 022 «Дизайн» (022.01
«Графічний дизайн»)

Бондар Цвітани Андріївни

Керівник: старший викладач
Школяр Андрій Вікторович

Оцінка:

Національна шкала: _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

Кривий Ріг – 2024

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Бондар Цвітана Андріївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Бондар Ц. А.

ЗМІСТ

ВСТУП...	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ТА РОЗВИТОК ДИТЯЧОЇ КНИГИ	6
1.1 Історія виникнення книги.....	6
1.2. Огляд історії дитячої літератури.....	9
1.3. Психологія дітей та дизайн дитячих книг.....	21
1.4 Еволюція дизайну дитячих книжок.....	25
Висновки до 1 розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ ДИЗАЙНУ ДИТЯЧОЇ КНИГИ.....	30
2.1. Дослідження та аналіз існуючих дитячих книг та стилів.....	30
2.2. Проектування дизайну дитячої книги	32
Висновки до 2 розділу.....	35
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38
ДОДАТОК А.....	41
ДОДАТОК Б.....	47

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дитяча книга, що містить високоякісні ілюстрації та добре продуманий сюжет, сприяє розвитку юних читачів. Інтерактивні елементи, які полягають у пошуку нот, вдосконалюють дослідницькі навички дітей, тоді як вивчення пісень сприяє розвитку пам'яті. Книга є гарним вибором для читання, як разом з батьками, так і для самостійного читання дитиною. Вона стає особливо корисною, коли дитина проявляє зацікавленість до музики.

Що таке дитяча ілюстрація? Дитяча ілюстрація — це інформація в малюнках; вона буває різних стилів, технік, жанрів та форм, але завжди повинна взаємодіяти з текстом, автор роботи вибирає найпотрібніші моменти зі змісту книги, які б були доступні дитині, які б доречно доповнювали її зміст. Вона відіграє важливу роль у формуванні естетичного смаку, творчої уяви, емоційного розвитку та культурної освіти дітей. Ілюстратори повинні враховувати вікові, психологічні особливості своєї аудиторії. Роботи мають бути зрозумілими, цікавими, приваблювати кольоровою гамою, давати можливість дитині заглибитись у дрібні деталі, домислити, пофантазувати, викликати бажання намалювати щось самому...

Дитячі ілюстрації - це не тільки мистецтво, але й комунікація, яка впливає на свідомість та виховує майбутні покоління. Читання дитячих книжок позитивно впливає на дитину, на розвиток її особистості, світогляд. А крім того, батьки також можуть поринути у чарівні дитячі світи і на деякий час забути про доросле життя. І в цьому є актуальність даної теми.

Мета дослідження: розробити дизайн-проект ілюстрованої книги-пісенника для дітей дошкільного віку.

Завдання роботи:

1. Дослідити історію розвитку ілюстрацій для дітей у книгах.

2. Вивчити вікові особливості дитини та вплив дизайну малюнку на її сприйняття.

3. Розробити серію ілюстрацій до проєкту книги-пісенника "єНотка".

Об'єкт дослідження: книжкова ілюстрація, її типи та особливості.

Предмет дослідження: ілюстрована дитяча книга-пісенник.

Методи дослідження: Збір та аналіз аналогів, літератури та інформативних джерел на тему дитячих книг та ілюстрацій. Практичне застосування у проєктуванні дитячої книги.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні дизайн-проєкту книжки для дітей, задля стимулювання прочитання книги не тільки дітей, а й дорослих разом з ними у сімейному колі.

Структура і обсяг роботи: Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Основний зміст викладено на 40 сторінках, загальна кількість сторінок в роботі – 55.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ТА РОЗВИТОК ДИТЯЧОЇ КНИГИ

1.1 Історія виникнення книги

Книга пройшла довгий та еволюційний шлях поки, не набула сучасного, звичного для нас формату. Давні люди використовували печерні стіни як полотно для малюнків, передачі повідомлень або відображення важливих подій сімейного життя. Вони також прикрашали свої оселі зображеннями та залишали історії про своє життя. Печерні малюнки виявилися надзвичайно стійкими й збереглися до наших днів [4].

В стародавньому Вавилоні, Ассирії, Шумерії писали на глині, з якої виготовляли таблички різних розмірів. Знаряддям для письма слугували очеретяна паличка. У розрізі їй надавали трикутної форми. Так знаки виходили чіткими, злегка потовщена зверху. Починаючи виводити знаки, писці мимоволі сильніше натискали в перший момент, і на глині отримувався відтиск трикутника на глині з відси назва — клинопис. Після того як текст був написаний, таблички обпалювали, і вони ставали твердими. Такі книги не боялися ні вогню, ні вологи. Кожна книга складалася з десятків і навіть сотень глиняних сторінок, які складали в дерев'яний ящик, що слугував своєрідною палітуркою для книг [5].

У давніх римлян були поширені книги з дерев'яних дощечок, вкритих воском. Дощечки скріплялися між собою шнурками. Такі книги слугували довго. Старий запис можна було витерти і натомість зробити новий. При написанні користувалися сталевною паличкою, яка називалася стилосом. З одного кінця, вона була гостра і використовувалася для письма, а з іншого — кругла для стирання попереднього запису [5].

У древньому Єгипті виготовляли книги з папірусу у формі сувою. Написанням згортка займалися спеціально навчені писці. Вони записували текст очеретяною паличкою — Каламо, яку вмочували в чорне чорнило,

виготовлене з вугілля і смоли. Перші слова тексту, назви місяця й дня писали червоним чорнилом. Довжина папірусних сувоїв до 40 метрів. Їх намотували на дерев'яні держальця, які ховали в шкіряні, або дерев'яні футляри. Папірусні сувої знищувала волога. Багато давньоєгипетських книг згоріло під час пожеж. Більшість згорток дійшло до нас у вигляді уривків. Зберігаються у різних музеях і бібліотеках світу [5].

В XI - XV столітті серед східних слов'ян були поширені берестяні грамоти, пам'ятки писемності, написані на доступному, дешевому матеріалі — бересті, тобто корі берези. Текст продряпувався, витискувався писалом, загостреним металевим або кістяним стрижнем, на протилежному боці якого було вушко для підвішування його до пояса. Завдяки такому способу написання текст зберігався навіть у ґрунті.

Із розповсюдженням такого матеріалу, як пергамент, поширення набули книги нової конструкції — кодекси, тобто книги зі сторінками, що перегортаються. Така форма книги є звичною для нас [5].

Глобальне поширення механічного друку з рухливими літерами, яке має коріння в Німеччині, було ініційовано винаходом механічного друкарського преса Йоганом Гутенбергом (1397 - 1400 - 3 лютого 1468) і завершилося тим, що друк був прийнятий у всіх ключових регіонах світу. Гутенбергівський друкарський станок став прототипом всіх сучасних технологій друку з рухливими літерами, і всі друкарські технології можна віднести до одного джерела — цього пресу Гутенберга.[6]. Перша книга, що була надрукована в Європі, з'явилася у світі у 1450 році в місті Майнц, Німеччина, в друкарні, заснованій Гутенбергом, і до завершення XV століття друкарні виникли в більшості європейських країнах. Першим друкарем, що друкував українські книги, був німець Швайпульт Фіоль, який у 1491 році в Кракові надрукував "Окроїх" та "Часоловець" кирилицею. Обидва видання мають численні ознаки живої української мови. Після прийняття Люблінської унії в 1569 році, коли

почався наступ католицизму на православ'я і з'явилися церковні православні братство, що захищали свою віру та національність, проблема освіти стала особливо гострою, і її могли вирішати лише друкарство та друкована книга. Друкарня, заснована у Львові в 1572-1573 роках Іван Федоров поклав початок постійному українському друкарству. У лютому 1574 року у Львові Іван Федоров завершив друк першої відомої нам книги в Україні - "Апостола", яка закінчувалася спеціально написаною післямовою, в якій описано історію створення львівської друкарні. Того ж року друкар випустив одну з найвидатніших своїх робіт - "Буквар", який був першою спробою створення підручника з граматики старослов'янської мови в історії української науки. "Буквар" був, очевидно, призначений для спеціальної школи при друкарні Івана Федора у Львові [6].

У 2024 році ми відзначаємо 443 роки з моменту появи Острозької Біблії — це перше повне видання всіх книг Святого Письма церковнослов'янською мовою, яке є важливим спадщиною для всіх християн Східної Європи.

Острозька Біблія — це одне з ключових стародрукованих видань на кирилиці, яке було створено командою вчених про Острозької Академії й надруковано в Острозі друкарем Іваном Федором за підтримки князя Костянтина Острозького. Ця книга є відмінним прикладом друкарського мистецтва України кінця XVI століття. Острозька Біблія, надрукована у форматі in folio, містить 628 аркушів (1256 сторінок), прикрашених ініціалами, заставками та кінцівками. Книга починається з титульного аркуша з дереворитною рамкою, колонами по боках з напівкруглим завершенням, заголовок надруковано двома фарбами. На звороті титульного аркуша розташований герб князя Острозького та вірш на герб. На наступних аркушах розміщено: першу передмову князя Костянтина Острозького, де він пояснює підготовку тексту видання, другу віршовану передмову ректора Герасима Смотрицького з похвалою видавцеві. Видання продовжують книги Старого

Завіту, Євангеліє, Апостол і Апокаліпсис, книгу завершує післямова. І. Федоров та сигнет друкаря [7].

Під патронатом церкви, православних братств та шкіл, книгодрукарня, яке було відновлене Іваном Федоровим, активно розвивалося по всій Україні. Друкарні з'явилися в кінці XVI - на початку XVII століття в численних містах та монастирях, включаючи друкарню Львівського братства, а також друкарні в Крилосі, Стратині, Дермані, Уневі, Почаєві, Чернігові і, звичайно, в Києво-Печерській лаврі. Традиції Івана Федорова в книжковій графіці та художньому оформленні продовжували його учні: його син Іван, друкар Гринь Іванович з Забудова, Сачко Сенькович Сідляр, Сенько Корунка та Мина, чернець Онуфрійського монастиря в Львові, де була перша друкарня Івана Федорова, в якій після Івана Федорова з'явилися нові —ремісники та люди учені, як це зазначено в листі 1586 року від львівського єпископа Гедеона. В наш час у Львові діє Поліграфічна академія на честь Івана Федорова, а також встановлено пам'ятник цьому видатному просвітителю [7].

1.2 Огляд історії дитячої літератури

В давнину, коли ще не було друкованих книг, діти слухали різні історії від своїх батьків, дідусів та бабусь, які передавали з уст в уста. Це були казки, пісні, балади, загадки, лічилки та інші жанри фольклору, що вчили дітей мудрості, традиціям, виховували культуру рідного слова. Такі розповіді були дуже захопливими та розважальними, інколи відбувалися справжні вистави з костюмами та декораціями. Але не були записані, тому могли змінюватися з часом або забуватися.

І врятувало цю ситуацію книгодрукування, яке з'явилося ще у середні віки. Такі книги стали на заміну сувоям, бо зникла необхідність розкручувати весь згорток та можливість швидко ознайомитись з потрібною частиною. Основними авторами перших друкованих книг були монахи.

Церковнослужителі мали достатньо коштів, щоб створювати дорогі інкрустовані книги, — коштовностями, золотом, тисненням на шкірі, буквицями, кольоровими ілюстраціями тощо. Але вони не були доступні для простого люду [2. с. 46-47].

А от справжня дитяча література з'явилася тільки у XVIII столітті спочатку як збірки фольклорних творів, а потім письменники почали створювати книги спеціально для дітей, враховуючи їхні потреби, інтереси та вікові особливості.

Яскравим представником дитячої літератури XVIII століття є Джонатан Свіфт, зокрема його "Мандрі Лемюеля Гуллівера". Маю видання цієї книги (1987 р.), яку проілюстрував відомий український митець Ігор Вишинський. Це один із найпопулярніших творів світової літератури. Разом з автором ми сміємося з кумедних і дивовижних пригод завзятого мандрівника Гуллівера, який двічі подорожує і двічі повертається додому, збагачений новими враженнями. У цих далеких мандрах він зростає духовно й починає розуміти, що сучасне суспільство збудоване на несправедливості й безчесті.

У першій частині роману, головний персонаж опиняється серед ліліпутів. Життя цих маленьких істот є втіленням сатири на англійський та загалом європейський суспільно-політичний устрій. Автор зменшив їх, щоб висміяти імператора ліліпутів з його претензіями на світове панування, а також підкреслити нікчемність міністрів та вельмож.

Після ліліпутів, Гуллівер опиняється в країні велетнів. Тут вже не казкові ліліпути, а саме людське суспільство здається нікчемним і стає об'єктом дослідження для мудрого володаря велетнів. Він бажає дізнатися всю правду і своїми запитаннями руйнує картину благополуччя, яку Гуллівер намалював про Англію.

Свіфт з особливим запалом виступає проти жажливих воєн. Король велетнів з огидою слухає захоплену розповідь Гуллівера про битви між

європейськими арміями. Ще більше обурення викликає у короля пропозиція Гуллівера відкрити йому секрет вогнепальної зброї, яка може зруйнувати найбільше місто. Чи не відчуваєте ви паралелі з сучасністю?

Тому не дивно, що вже понад три століття роман Джонатана Свіфта з захопленням читають і перечитують. Він навчає дітей та дорослих ненавидіти зло, боротися з війнами, любити правду, обстоювати свої інтереси, а не служити політикам. Адже навіть Свіфт сам розчарувався у партіях, з якими співпрацював. Саме тому цей роман і з'явився [8 с. 5].

Добре, що видавці запропонували саме Ігорю Вишинському попрацювати з книгою, бо графічній мові художника притаманні виразні, гротескні образи, уважне ставлення до деталей; саме це вміння допомагає посилити сатиричний зміст твору. Така співпраця авторів сприяє тому, що таку книжку хочеться читати не один раз (Рис. А. 1.1).

Ім'я художника майже не відоме загалу, хоча багато українських дітей зростали на книжках з його ілюстраціями — експресивними, дивними, чудернацькими. Попри те що я народилася значно пізніше, завдяки мамі пам'ятаю його ім'я і маю тепер можливість зрозуміти його всесвіт, який почасти формував моє "Я".

Вишинський — Це видатний етап в українській графіці та ілюстрації книг кінця двадцятого століття. Неймовірна працездатність, всебічні знання про матеріальну культуру світу, тонкий гумор та іронія, глибоке розуміння літературного матеріалу перетворюють кожне видання з його ілюстраціями в подію....Митець безпосередньо оформляв такі твори для дітей, як «Казки» Г. Х. Андерсена (1973), «Пригоди барона Мюнхгаузена» (1981) Е. Рапсе, «Три товстуни» (1984) Ю. Олеші, "Земля світлячків" (1989) В. Близнеця та інші [3].

Данієль Дефо (1661-1731), відомий як видатний романіст, зробив великий внесок в історію дитячої літератури, особливо як автор незабутнього "Робінзон Крузо" (1719). Цікавим є те, що повна назва роману звучить так:

"Життя, незвичайні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо, моряка з Йорка, який прожив двадцять вісім років у повній самотності на безлюдному острові, розташованому біля берегів Америки, недалеко від гирла великої річки Ориноко, опинившись там після корабельної аварії, в результаті якої загинув весь екіпаж корабля, крім нього, з додатком розповіді про не менш дивовижний спосіб, яким його врешті-решт визволили пірати. Написано ним самим". Коли перша частина цієї видатної книги з'явилася, Дефо було 59 років; пізніше були це дві частини, але їх художній та ідейний зміст був значно нижчим за перший [1].

Ідея роману була натхненна реальною історією, яка трапилася зі шотландським моряком Олександром Селькірком. Він провів чотири роки (1704 — 1708) на безлюдному острові Хуан Фернандес в Тихому океані, доки його не врятував корабель під командуванням Вудса Роджерса. Дефо дізнався про ці події з книги Роджерса — Плавання навкруги світу (1712) та нариса Стіля — Історія Олександра Селькірка.

Ці реальні події у творчому уявленні письменника перетворилися на величезний художній образ, який лірично відображає романтику мандрівок та пригод, а також наповнений глибокими соціально-філософськими висновками, багатим життєвим досвідом та особистими авторськими спостереженнями. Герой Дефо, Робінзон Крузо, двадцять вісім років проживає на безлюдному острові, де він не просто виживає, але й створює свій власний світ. В образі Робінзона автор втілює багатовікову історію боротьби людства за виживання, особливо акцентуючи на важливість праці. За думкою Дефо, наполеглива праця та творча активність розуму є основними джерелами перетворення світу та духовного зростання людини [1].

—Робінзон Крузо, роман, здобув величезний резонанс серед читачів. Пізніше, багато письменників з усього світу, слідуючи за Дефо, створювали історії про виживання однієї або декількох персон на безлюдному острові.

Робінзон мав безліч відображень: його ім'я змінювалося; він був представлений як данець, грек, шотландець; лікар чи продавець книг; існували навіть жіночий Робінзон та невидимий Робінзон. Таким чином, Дефо став засновником піджанру пригодницької літератури, який отримав назву —робінзонадал.

Цей літературний твір викликав захоплення не тільки у сучасників письменника. Серед вчитувачів цієї книги був, зокрема, Т. Шевченко. Події Робінзона Крузо демонстрували величезність людського духу, підтверджували віру в те, що людські чесноти завжди перемагають. Тому в оповіданні —Художник|| Шевченко назвав роман Дефо —несмертним твором|| і рекомендував його для читання як молодим, так і старшим. Символічно, що з усіх подарункових написів Шевченка на книгах інших авторів зберігся лише один — на книзі Дефо —Пригоди Робінзона Крузо||, яку він подарував своїй племінниці.

Малюнок Шевченка, присвячений роману Дефо, являти собою цікаве злиття фізичної та духовної потужності Робінзона. Взор героя зосереджений на величній книзі, і всім стає зрозумілим, що саме Священний Писаний надихає людину, відірвану від суспільства, на роздуми. Досвід духовних пошуків, який міститься в Біблії, допомагає головному герою подолати відчуття самотності та залишитися людиною [10] (Рис. А. 1.2).

Роман "Робінзон Крузо" Даніеля Дефо мав значний вплив на дитячу літературу та уявлення про пригоди й самостійність. Цей твір, виданий у 1719 році, часто вважається одним з перших романів у жанрі реалістичної художньої літератури та став класикою, яка захоплює уяву дітей різних поколінь, став символом винахідливості, самодостатності та волі до життя. Здатність головного героя виживати, створювати новий світ з обмеженими ресурсами надихала поціновувачів літератури на саморозвиток та самовдосконалення. Вплив на дитячу аудиторію був і є залишається шаленим, бо саме діти люблять

подорожувати, досліджувати, попадати в екстремальні ситуації та виходити з них, використовуючи свій розум та кмітливість [10].

Підшуковуючи матеріал до теми, я натрапила на цікаву для мене інформацію про такий вид ілюстрованої книги, як "піп шоу" (paper peepshow), або "книги-тунелі" (Рис. А. 1.3). Мене здивувало, що такі шедеври вже були у XVIII столітті, думала, що це властиво більше для сучасного мистецтва.

Зазвичай це серія ілюстрованих сторінок, складених гармошкою з отворами всередині. Крізь неї ви можете побачити об'ємну багат шарову барвисту композицію (Рис. А. 1.4). У XVIII столітті в Німеччині вперше з'явилися паперові піп шоу, для яких основним джерелом натхнення стали театральні декорації. Згодом їх стали видавати в Франції, Англії та США. Глядачам представлені замерзлі сцени: історичні події, театральні вистави, пейзажі, міжнародні виставки. Паперові вироби наповнені різними діями, які віддаляються, створюючи відчуття глибини. Один з перших видавців, який експериментував з тривимірними друкованими композиціями, був німецький гравер Мартін Енгельбрехт. Він вирізав шість театральних епізодів і розташував їх у дерев'яній рамі. В Англії, ще до завершення будівництва тунелю під Темзою (1825–1843), в 1835 році були випущені перші паперові піп шоу, присвячені цій споруді. Ймовірно, саме ці видання дали початок другій назві – книги-тунелі. Після завершення будівництва тунелю, в Німеччині також з'явилися видання, які дозволяли поглянути на людей, що прогулюються по новому лондонському тунелю. З 400 паперових піп шоу з колекції Жаклін та Джонатана Гестетнер, 60 екземплярів зображують тунель під Темзою. У 2016 році всі ці екземпляри були передані до Музею Вікторії та Альберта. Найчастішою темою французьких книжок-розкладачок було міське життя Парижа. Наприклад, до «Нічного Парижа» (1860) додається декілька аркушів для фону. Змінюючи фон, можна змінити час доби та побачити денне та нічне місто. Ефект штучного освітлення досягнутий завдяки отворах, через які

проникає світло ззовні. Але найосновніше з усього сказаного те, що вони були призначені для дітей, щоб розважити, розвинути їхню уяву та творчі навички. Ці книги ще й освітній інструмент, який допомагав дітям вивчати світ навколо себе через ігрову форму. Вони залишаються чудовим прикладом того, як можна поєднувати розваги та освіту, і надихають сучасних творців дитячих книг [11].

Заслуговують на увагу брати Грімм, казкарі ХІХ століття. Вони зробили значний внесок у світову дитячу літературу, зібравши та опублікувавши народні казки Німеччини. Письменники не просто зберегли їх для наступних поколінь, але й вплинули на їхню форму, додавши елементи, які підкреслюють моральні цінності та уроки. Їхня робота "Дитячі та домашні казки" включає такі відомі твори, як "Зачарована красуня", "Білосніжка", "Червона шапочка" (1812 р.) і багато інших, які стали класикою.

Хочеться згадати деякі з них. "Білосніжка" - це класична німецька народна казка. Ця історія розповідає про прекрасну принцесу зі шкірою білою як сніг, губами червоними як кров, волоссям чорним як ебенове дерево. Заздрісна мачуха, королева, намагається її вбити, бо заздрить красі дівчини. Але Білосніжка виживає та знаходить притулок у хатинці семи гномів.

Ця казка має багато версій та адаптацій, включаючи відомий мультфільм від Walt Disney. Все-таки добро в казці перемагає [12].

Кожна казка, мабуть, має своє джерело запису. У "Пані Метелиця" (а вона була однією з перших знахідок братів Грімм) історія така. Яків та Вільгельм певний час працювали бібліотекарями у місті Кассель. поряд з їхньою квартирою була невелика аптека "Золоте сонце". Брати заприятелювали з родиною власника. Виявилось, що дочки господаря і старенька економка знають навдивовижу багато казок і охоче їх розповідають. Згодом одна з дівчат, Дортхен, стала дружиною Вільгельма. Саме з її слів було записано казку «Пані Метелиця» [12].

У ній йдеться про дівчину, яка через нещасний випадок з криницею потрапляє у чарівний світ її дна. Там вона зустрічає Пані Метелицю, яка пропонує їй жити разом із нею. Дівчина погоджується і виконує всю роботу належним чином, зокрема, вибиваючи подушки так, що пір'я летить, наче сніг. Згодом, вона відчуває тугу за домом і хазяйка допомагає їй повернутися таким чином віддячивши за сумлінну працю. Ця казка є прикладом теми винагороди за працьовитість і доброту, а також показує, що справжнє багатство полягає не в матеріальних речах, а в доброму серці та чесній праці [12].

У кожного з нас є улюблені книги з дитинства, а я їх ще й колекціоную. Нещодавно придбала дві, вважаю, цінні для мене книжки: Г. Карлов і П. Глазовий "Пригоди Пушка і Дружка" та Г. К. Андерсена "Дикі лебеді" (видання 1965 р.). Ілюстрував їх відомий італійський художник Лібіко Марайя, творчістю якого я захоплююсь давно. Гортаючи сторінки цих казок, я відчуваю тісний зв'язок між тим, хто пише, і тим, хто малює. Така книжка не залишить байдужим тих, хто має естетичне відчуття, таке, як мав і художник.

Оскільки я уже долучаюся до створення дитячих ілюстрацій, хочу спершу звернути увагу на його малюнки, а не на зміст тексту. [Рис. А. 8] Вони відіграють важливу роль у розвитку уяви та творчого мислення молодих читачів. Зображення персонажів та сцен з казок є яскравими та емоційно насиченими, ніжними, добрими, що допомагає дітям краще зануритися в історію та сприймати її на глибшому рівні, духовному. Композиція його малюнків проста, дохідлива, зрозуміла дітям. Митець підбирає природні кольори, такі, що не втомлюють око. Ілюстрації дозволяють точно передати атмосферу тих подій, що відбуваються у творі.

Марайя використовував свої художні здібності, щоб створити образи, які були не лише привабливими, але й навчальними, підкреслюючи моральні уроки та цінності, які часто присутні у казках. Його роботи допомагають формувати

естетичні смаки та виховують почуття прекрасного, що є важливим аспектом розвитку особистості в дитинстві.

Ганс Крістіан Андерсен, відомий датський письменник і казкар, зробив значний внесок у світову дитячу літературу. Його казки, такі як —Непохитний олов'яний солдатик», —Гидке каченя», —Снігова королева», —Дюймовочка», —Дівчинка з сірниками», —Принцеса на горошині» та багато інших перекладені більш ніж 150 мовами світу і стали основою для численних екранізацій, мультфільмів, театральних постановок, балетів тощо.

Андерсен відомий своїм унікальним стилем написання, який поєднує простоту з глибокими філософськими ідеями, часто звертаючись до тем моралі, справедливості та самопізнання. Його твори приваблюють дітей захопливістю фабули, а дорослих — глибиною змісту.

З 1956 року Міжнародною радою з дитячої книги (IBBY) присуджується Золота медаль Ганса Християна Андерсена — вища міжнародна нагорода в сучасній літературі, яка вручається за видатний внесок у дитячу літературу найкращим письменникам і художникам-ілюстраторам дитячої книги. Ця премія часто називається —Нобелівською премією для дитячої літератури» і є визнанням величезного впливу Андерсена на літературу для дітей [13].

Вкотре перечитую "Дикі лебеді" і розумію, що справедливо премія названа на його честь. Твір захоплює з перших рядків. Він розповідає історію принцеси Елізи та її одинадцяти братів, яких зла мачуха перетворила на лебедів. Еліза проходить через багато випробувань, щоб зняти чари зі своїх братів, включаючи збір кропиви та виготовлення сорочок, які можуть повернути їх до людської подобі.

Казка була вперше опублікована у 1838 році та є важливою частиною світової літературної спадщини, відомою своєю темою мужності, віри та любові до рідних і самопожертва задля них.

Людину завжди приваблював Всесвіт і те, що в ньому відбувається. Для неї це була таємниця. Розкрити їх та пофантазувати намагався французький письменник Жюль Верн. Він був великим фантазером і міг би поїхати у свої 12 років до Індії, але батько встиг його зняти з корабля. І тоді Жюль пообіцяв мандрувати "...тільки в межах власної уяви". І що це були за подорожі! Написавши більше ніж 100 книг, автор відкрив для своїх читачів світ своїх придуманих мандрівок у жерла вулканів і океанські глибини, по недосліджених країнах, на Місяць і на дальні планети. Його герої літали на повітряних кулях, ракетах, плавали на підводних човнах, їздили на електромобілях і навіть на плавучих механічних островах. Сьогодні всі ці технічні відкриття нікого не здивують, але Жюль Верн передбачав їхню появу більше ніж 100 років тому, ще в той час, коли люди подорожували в екіпажах, запряжених кіньми, а вчені тільки починали розробляти перші парові двигуни. Та все ж всі описані Верном фантастичні винаходи здавались реалістичними, правдивими, тому що письменник завжди називав їх точні технічні характеристики. За тридцять років до того, як був сконструйований перший підводний човен, чудовий "Наутилус" митця уже покоряв морські простори в книзі "20 000 льє під водою". Коли письменник помер в 1905 році, більшість його фантазій стали реальністю. Верну було б приємно знати, що командування військово-морським флотом США, натхненне його книгою, назвало перший атомний підводний човен "Наутилусом" - на честь людини, котра, як говорила більшість людей, винайшов майбутнє.

Жюль Верн мав значний вплив на дітей та підлітків. Його твори, які часто включають детальні описи наукових відкриттів та винаходів, відкривають молодому поколінню вікно у великий світ і можливість мандрівок у найвіддаленіші куточки планети. Його книги, такі як —Діти капітана Гранта та —П'ятнадцятирічний капітан, є частиною шкільної програми в Україні, що свідчить про їхню тривалу популярність і важливість у вихованні дітей. Верн

вважається —батьком фантастики в літературі, і його творчість надихає на неординарне мислення та відкриття нових горизонтів. Його романи не лише розважають, але й вчать молодь мріяти та вірити в можливість досягнення неймовірного [14 с. 4-5].

Хочу додати до списку відомих письменників англійського автора Льюїса Керролла (1832-1898 рр.). Екранізація його творів —Аліса в країні Чудес (1865 р) та —Аліса в Задзеркаллі (1871 р.) що захоплює, але справжнє зачарування відбувається, коли ти читаєш ці твори. Це неймовірна історія про семирічну дівчинку, яка мріє про пригоди в Країні Див, населеній незвичайними істотами. Образ Аліси базується на реальній особі — це дівчинка Аліса Плезенс Лідделл, знайома письменника. Втілюючи всі дитячі вікторіанські чесноти: ввічливість, привітність, скромність, стриманість, серйозність, почуття власної гідності, Аліса одночасно зберігає в собі прямоту і душевну відвертість. Світ абсурду, в який потрапляє Аліса, часто її роздратовує, дивні персонажі, з якими вона зустрічається, зазвичай прискіпливі, дратівливі й образливі, але в неї достатньо здорового глузду, щоб примиритися з ситуацією, змогти перемикнути розмову на іншу тему, дивуючись дивовижності світу, який відкривається перед нею, і одночасно приймати його таким, яким він є. Адже, незважаючи на всю його незвичність і уявну нез'ясованість, у Країні Див панує своя непорушна логіка [15]. Разом з тим книга дозволяла дітям вільно досліджувати світ фантазій без страху покарання.

Твір Керролла вирізняється грою слів, абсурдом і прихованою суттю, і в той самий час вчить дітей бути собою й відстоювати власну позицію. Це творчість, яка не лише розважає, але й стимулює розвиток критичного мислення та творчості.

XX століття відзначилося чималою прекрасною плеядою талановитих митців дитячої літератури. Серед них особливо виділяється, на мій погляд, Люсі-Мод Монтгомері (1874 -1942), канадська письменниця і поетеса, авторка

23 романів, 530 оповідань і більш ніж 500 віршів; її надруковані щоденники нараховують понад 5000 сторінок. Найбільш відомий твір — про рудоволосу дівчинку з нелегкою долею, яка була помилково усиновлена братом Метью та Маррілою Катбертами, що сподівалися взяти хлопчика, щоб допомогти на їхній фермі "Зелені Дахи" в селі Ейвонлі на острові Принца Едварда, - —Енн із Зелених Дахів (1908) досягла статусу бестселера, і протягом перших 5 років була перевидана 32 рази. Життєвий шлях Енн у багатьох аспектах збігається з життям самої Монтгомері. Американська натуралістка й актриса Несбіт Евелін стала прототипом для створення персонажу, її фотографію Люсі-Мод Монтгомері розмістила на стіні своєї кімнати. Відомо, що саме він став джерелом натхнення для Астрід Ліндгрєн при написанні серії книг —Пєппі Довгапанчоха [16].

Роман "Енн із Зелених Дахів" дає нам багато життєвих уроків, які будуть актуальними завжди. Ось деякі з них:

- мріяти та фантазувати робить життя цікавішим;
- дружба — це один з найцінніших скарбів, тому важливо не втратити її;
- любов має більше значення, ніж будь-що, що можна купити;
- завжди давати людям другий шанс, і це може призвести до несподіваних позитивних результатів;
- наполегливість та працьовитість допомагають досягати мети;
- цінувати життя і не брати його як належне; [16]

Ці настанови допомагають формувати характер та світогляд, вчать бути вдячними за те, що маємо, і прагнути до кращого, незважаючи на обставини.

В 1935 році письменниці було наданою почесне звання офіцеру Ордена Британської імперії. Її твори були визнані культурною спадщиною Канади [16].

Роман неодноразово екранізувався. Можна навести такі приклади:

- 1919 - США, німий комедійно-драматичний фільм;
- 1985 - канадський мінісеріал, який став дуже популярним;
- 2016 - канадська екранізація "Енн із Зелених Дахів", а також два сиквели, випущені у 2017 році, - "Енн із Зелених Дахів: добрі зірки" та "Енн із Зелених Дахів: вогонь і роса".

Ці екранізації дозволяють глядачам відчувати світ, створений Люсі-Мод Монтгомері, і побачити життя Енн Ширлі на екрані.

Американська література також зробила значний внесок. Елеонор Портер, письменниця, здобула славу, навчивши людей з різних країн і національностей —радіти життю і вірити в себе. У 1913 році вона випустила роман-бестселер —Поліанна, який отримав визнання в США. Його популярність була зумовлена тим, що в період глобальної кризи американці в першу чергу прагнули до стабільності. Цей твір вніс почуття оптимізму, духовної підтримки нації, поколінню, яке відважно боролось з труднощами та не втрачало надії на краще майбутнє. Образ дівчинки Поліанни, створений авторкою, яка радіє кожному дню, незважаючи на життєві випробування, і намагається підтримати всіх, з ким вона зустрічається, став одним з найбільш улюблених серед дітей всього світу. Книга висвітлює такі американські цінності, як щастя в сім'ї, допомога ближньому, пошук духовної опори в житті, віра в Бога і в можливість покращити світ навколо. А також незалежність, оптимізм і впевненість у своїх силах [18].

1.3. Психологія дітей та дизайн дитячих книг

При створенні дитячих книг, треба враховувати дуже багато різних факторів, від стилю написання тексту до оформлення візуальної частини. Тому дуже потрібно опиратися на психологію дітей.

Дитяча психологія — вивчає розвиток дітей від народження до підліткового віку. Це включає розуміння того, як діти вчаться, як розвивають мову та як формують своє самопочуття і стосунки між іншими. Усі ці аспекти впливають на те, як діти сприймають візуалізацію дитячих книг та взаємодію із ними. З іншого боку, дизайн дитячих книг вимагає розуміння того, як використовувати візуальні елементи для створення привабливого та легкого для розуміння вмісту для дітей. Це може включати вибір кольорів, шрифтів, ілюстрацій та макетів, які відповідають віку та розумовому розвитку дитини. Вивчення даної теми дозволить зрозуміти, як психологічний розвиток дітей впливає на їхнє сприйняття дизайну книг, а також як самі художники можуть використовувати ці знання для створення привабливого для дітей дизайну. Дізнатися більше про можливості виготовлення доступних та корисних книг.

Дитинство та підлітковий вік є важливими періодами для зміцнення психічного здоров'я, оскільки більш ніж половина проблем психічного здоров'я виникають у цьому віці й багато з них зберігаються у дорослому віці. Глобальні дані показують зростання поширеності проблем психічного здоров'я в дитинстві та в підлітковому віці, а відносно тих хто страждає, досягає майже 20%. Зараз це пріоритет. Проблема ускладнюється тим, що багато з цих дітей і молодих людей не отримують необхідної спеціалізованої допомоги [19].

Перший тип книг, з якими зустрічається дитині — це книга-зображення. Такі книги розповідають історію за допомогою низки зображень, які можуть бути доповнені невеликим текстом або взагалі без нього. Це спосіб поєднання зображень та тексту надає інформації особливого характеру, відрізняючись від того, як ці два елементи впливають окремо. Книги-картини можуть бути розподілені за різними критеріями. У 2008 році Майхут та Залар представили

узагальнену класифікацію ілюстрованих книг, враховуючи такі аспекти, як формат, структуру подання, зміст, візуальні техніки та ступінь залучення читачів (це відомо з роботи Martinović & Stričević, 2011). Ілюстровані книги можуть включати велику кількість тем, тому їх зміст може бути дуже різноманітним. Однак найчастіше для їх класифікації використовують такі теми, як тварини, повсякденне життя, алфавіт, ігри та фантазії [20. ст. 216-218].

У період дошкільного віку відбувається інтенсивний розвиток та удосконалення художнього сприйняття дитини. Важливо враховувати вікові особливості літературного сприйняття дітей цього віку. До п'яти років дитина не розрізняє між реальним життям та мистецтвом, але після п'яти років мистецтво, включаючи мовне мистецтво, стає для дитини більш цінним.

Основні завдання знайомства з книгою на кожному віковому етапі визначаються на основі особливостей пізнання. Для маленьких дошкільників розуміння тексту залежить від їх особистого досвіду; вони встановлюють зв'язки, коли події відбуваються послідовно; головний герой є в центрі їх уваги, але вони часто не розуміють його переживань та мотивів дій; їх емоційна реакція на персонажів має бути яскравою та ритмічною.

Протягом дошкільних років відбуваються зміни в розумінні та сприйнятті тексту, пов'язані з розширенням життєвого та літературного досвіду дитини. Діти встановлюють прості відносини в казці та зазвичай правильно оцінюють дії персонажів. У останній рік дошкільного періоду вони починають цікавитися словом, бажають відтворити його знову і знову, грати з ним та сприймати його.

У дошкільному віці діти починають переживати події, які не входять до їх особистого досвіду, їх цікавлять не тільки дії головного героя, але й мотиви, переживання, почуття головного героя. Емоційне ставлення героїв до персонажів виникає на основі розуміння дитиною всього протиріччя в роботі та врахування всіх особливостей головного героя. Діти розвивають здатність

сприймати текст у єдності змісту та форми. Розуміння літературного героя стає складнішим, а деякі особливості форми роботи стають помітними (стабільні повороти в казці, ритм, рима) [21. с. 357 - 359].

Ілюстрації виконують різноманітні функції. Вони допомагають пояснити та уточнити текст, надають важливі базові знання та контекстуальні ключі до подій у історії, що допомагає дитині читати між рядками та виявляти значення, яке може бути не виражене в тексті. Перегляд та інтерпретація візуальної інформації під час слухання слів сприяють розумінню дітьми значення слів. Ілюстрації, які розміщені поряд з текстом, надають цінні інструменти, які допоможуть дітям на початкових стадіях розвитку їхніх навичок читання. Вони сприяють розвитку розуміння, вільного мовлення, словникового запасу та інших основних навичок грамотності. Маленькі діти часто люблять повторювати уривки зі своїх улюблених дитячих книжок, а потім починають створювати власні вірші або історії, часто натхненні ілюстраціями. Прекрасні, яскраві та захоплюючі ілюстрації в книжці з картинками не тільки приносять радість, збагачують читацький досвід та заохочують дитину до читання, але також можуть служити відмінним інструментом для дослідження складних тем, таких як смерть, страх, горе та тривога. Маленькі діти не завжди знають, що вони відчувають і як назвати свої емоції. Однак, залучаючись до ілюстрацій, дитина може досліджувати емоції та почуття героїв, оцінюючи їх мову тіла та вираз обличчя, як описано в супровідному тексті та зображено на ілюстраціях. За підтримки батьків або вчителя можна допомогти дитині назвати почуття, які виражають герої, а згодом також отримати розуміння своїх власних емоцій і того, як їх називати [22].

Під час спільного читання з моїми дітьми, мене часто вражало, як наша звичка заспокоюватися з книжкою з ілюстраціями перед сном не тільки зміцнювала наші взаємини та приносила спокій на закінчення дня, але й відкривала вікно у внутрішній світ моєї дитини. Діти не завжди відповідають на

питання —що та —чому, але ілюстрації можуть служити як приємний посередник, через який можна тонко досліджувати розуміння дитиною історії та персонажів. Наприклад, коли ви читаєте книжку про ведмедя, який загубився у темному лісі, ви можете запитати: —Цікаво, як ведмідь відчував себе, коли загубився у темному лісі? або —Як, на твою думку, ведмідь відчуватиме себе, коли знайде свій будинок знову?. Таким чином, дитина може безпечно досліджувати свої власні почуття через історію та персонажів на ілюстраціях і вчитися, за вашою допомогою, як називати ці почуття. Крім того, асоціюючись та встановлюючи зв'язок з персонажами історії, дитина навчиться співчувати іншим, важливому інструменту в становленні емоційно інтелігентної особистості з емпатією до себе та світу навколо них. Такі цінні моменти разом залишать у дитини відчуття, що її почули; вона навчиться, що безпечно виражати почуття, що в свою чергу призводить до здорової прив'язаності та зв'язку з дорослим. Здатність безпечно висловлювати емоції є цінним інструментом у стресових ситуаціях і є навичкою, яка буде перенесена у доросле життя і, можливо, зрештою, у батьківство. Коротко кажучи, читання книжки з картинками разом з яскравими, захоплюючими ілюстраціями — це не лише можливість для зміцнення стосунків, веселощів та свята для почуттів, але також допомагає встановити основні навички грамотності, співчуття, емоційного інтелекту та інших основних життєвих навичок. Я вірю, що ранні дитячі досвіди, такі як читання книжки з картинками разом, є незамінними будівельними блоками у формуванні позитивних стосунків та допомагають дітям розвиватися в емоційно інтелігентних особистостях з емпатією до себе та світу навколо них [20].

1.4 Еволюція дизайну дитячих книжок

Важливою частиною дитячої літератури є ілюстровані та інтерактивні книги для дітей. Вони не тільки розважають і просвітлюють, а й служать містком між дитиною і навколишнім світом.

Ілюстрації, які супроводжують текст, є частиною нашої культурної спадщини, яка сягає далекої давнини. Наприклад, в давньому Єгипті було звичайно розміщувати малюнки вздовж нижньої частини папірусу, щоб відобразити важливі події, такі як коронація фараона. Ці малюнки були простими та відокремлені лініями, створюючи ефект, який нагадує сучасні комікси. Ще один давній приклад — грецький рукопис Іліади, що датується кінцем 5-го століття. Він містить кольорові зображення сцен історії, які розташовані вздовж верхньої частини рукопису, а текст заповнює нижні дві третини сторінки [Рис. 9].

Загалом сучасні ілюстровані книги виникли у XIV столітті, коли почали друкувати гральні карти та картки релігійних святих. Ці картки були оформлені за допомогою різьблення на дерев'яних блоках, на які наносили чорнило, а потім пресували папір до намальованих блоків. Деякі з цих карток пізніше були розфарбовані вручну. Місця, де виготовляли ці картки, згодом стали центрами виробництва ілюстрованих книг [23] (Рис. А. 1.5). Техніка різьблення на дерев'яних блоках була відносно грубою і не забезпечувала достатньої деталізації для створення чогось подібного до карт. Це породило необхідність у впровадженні нового технологічного рішення. У 1477 році болонське видання — Космографії Птолемея стало першим виданням, в якому були використані друковані карти, а також першою книгою, де було застосовано техніку гравюри для ілюстрацій. Щодо дитячих ілюстрованих книг, з появою друкарської справи стали з'являтися перші ілюстровані видання для молодого читача. Перші такі були в основному релігійними текстами, граматичними посібниками та творами про етикет. Згідно з дослідженням Сінїї Берлінгем, першим ілюстрованими книгами, які були доступні для дитячого читання, стали збірки казок, зокрема

"Байки Езопа" (перше англійське видання було опубліковано Вільямом Кекстоном у 1484 році), які швидко набули популярності серед ілюстрованих книг для дітей [23].

Зсередины XVIII століття ілюстрації в дитячих книгах стали більш популярними. В Англії видавець Томас Борман випустив ілюстровані мініатюрні книги під назвою —Gigantick Histories‖ (1740–1743). Важливими англійськими видавцями ілюстрованих дитячих книг того періоду були Джон Ньюбері (—A Little Pretty Pocket-Book‖ з 1744 року та —The History of Little Goody Two-Shoes‖ з 1765 року) та інші [23].

Також особливим видом ілюстрації були "піп шоу" (paper peepshow), або "книги-тунелі". Виникли вони в середині XVIII століття і спочатку називалися "шоу для підглядання. Концепція була натхненна театральними декораціями. Ілюстрації на кожній сторінці працюють разом, щоб створити тривимірну сцену всередині. Ілюстрації в цих книгах були як вікна в інший світ. Вони миттєво переносили вас на фестиваль, історичну подію, далеку землю, виставу в зайнятому театрі, поле битви, інавгурацію великого інженерного досягнення, біблійну сцену або міжнародну виставку. Сцени були кольоровими та наповненими дією, і коли вони віддалялися в глибину, вони створювали ілюзію глибини. Ці книги відіграли важливу роль у дитячій ілюстрації, надаючи дітям можливість візуалізувати себе на британських коронаційних церемоніях, французьких кінних перегонах... [11].

Золотий вік дитячих ілюстрацій — це період в історії, коли ілюстрація досягла свого піку у творчості. Період припадає на кінець XIX - початок XX століття. Цей час був відомий появою ілюстрованих книг з рухомими частинами. Книги з рухомими елементами стали важливим проривом, оскільки це додало новий рівень взаємодії та зацікавленості для молодих читачів. Рухомі елементи могли включати все, від вкладок, які можна було витягти або повернути, до складних механічних елементів. Це не тільки збільшило

привабливість книг для дітей, але й стало важливим інструментом навчання, оскільки діти могли взаємодіяти з матеріалом на більш глибокому рівні. Це біло особливо корисним для дітей, які вчаться краще через тактильне або кінестетичне навчання. Ці книги з рухомими частинами стали важливою частиною еволюції дитячих книг і продовжують бути популярними й сьогодні [20] (Рис. А.1.6, 1.7, 1.8).

З появою цифрових технологій, дитячі книги стали більш інтерактивними, з можливістю анімації, звуку та інтерактивних елементів. Це не тільки змінило спосіб, якими діти сприймають історії, але й відкрито нові можливості для навчання та розвитку. Таким чином, ми бачимо, що дитяча література продовжує розвиватися, адаптуючись до змін у технологія та культурі. І хоча ми можемо цінувати красу та простоту золотого віку ілюстрацій, ми також можемо вітати нові можливості, які нам пропонує сучасність.

Сучасні дитячі ілюстрації відрізняються великою різноманітністю стилів та технік. Вони можуть бути як традиційною графікою (Рис. А. 1.9), так і цифровим малюнком (Рис. А. 1.10). Важливою особливістю є те, що ілюстрації в дитячих книгах не просто доповнюють текст, але й розширюють його, додаючи нові рівні змісту. Ілюстратори, такі як Владислав Єрко, Кость Лавро, Євгенія Гапчинська, створюють унікальні світи, які зачаровують молодих читачів [23] (Рис. А. 1.11, 1.12, 1.13).

Щодо інтерактиву, сучасні технології дозволяють зробити процес читання більш захоплюючим. Це може бути використання QR-кодів для доступу до додаткового контенту, або використання доповненої реальності для "оживлення" ілюстрацій. Інтерактивні методи, такі як дискусії, групова робота, рольові ігри та інші форми активного навчання. Щодо сприйняття дітьми, вони дуже чутливі до візуальних елементів. Яскраві кольори та привабливі образи можуть привернути їхню увагу та зацікавити історію. Ілюстрації допомагають

дітям краще зрозуміти зміст, особливо для тих, хто тільки вчиться читати. Інтерактивні елементи можуть залучати дітей, зробити процес читання більш активним та захоплюючим. Технічна сторона дитячих ілюстрацій та інтерактивів включає використання різних програм для створення цифрових малюнків, таких як Adobe Illustrator або Photoshop, а також спеціалізованих програм для створення інтерактивних елементів. Кольорове рішення при оформленні дитячих видань має величезну роль. Кольори повинні бути яскраві та приваблювати око людини [13].

Висновки до розділу 1

Історія книги та дитячої літератури є багаторанною та захоплюючою. Від печерних малюнків до сучасних друкованих книг, вона відображає еволюцію людського мислення, культури та технологій. Книги, які були створені з різних матеріалів та технік, від глиняних табличок до пергаментних рукописів відображають різні епохи та цивілізації. З появою друкарства книги стали більш доступними, що сприяло розповсюдженню знань та ідей.

Щодо конкретно до дитячої літератури, то вона з'явилася відносно недавно, але вже встигла стати невід'ємною частиною дитячого світу. Вона не лише розважає але й вчить дітей важливих життєвих цінностей та навичок. Письменники, які створюють книги для дітей, враховують вікові особливості, що робить дитячу літературу унікальним та цінним жанром. В цілому, історія книги та дитячої літератури показує, наскільки важливою є писемність для людської культури та освіти. Вона продовжує еволюціонувати та адаптуватися до сучасності та технологій, відкриваючи нові можливості для навчання та творчості.

РОЗДІЛ 2. ПРОЕКТУВАННЯ ДИЗАЙНУ ДИТЯЧОЇ КНИГИ

2.1 Дослідження та аналіз існуючих дитячих книг та стилів

Перед початком будь-якої роботи потрібно завжди провести дослідження, збір та аналіз майбутніх рефенсів та матеріалу. В принципі розібратися з, що таке дитяча книга і з яких елементів вона складається.

Чудовий приклад, який можна взяти до уваги - Жоріс Шамблен та Орел Негре «Щоденники Вишеньки. Том 1. Завмерлий зоопарк» (Рис. Б. 2.1). Книгу видавало видавництво "НАША ІДЕЯ". Книга розповідає про одинадцятирічну дівчинку Вишеньку, яка мріє стати письменницею. Вона любить спостерігати за людьми, уявляти їхнє життя та розгадувати таємниці. Однією з таких є Мік, літній чоловік, який щонеділі йде у ліс, узявши із собою великі відра фарби. Вишенька як справжній детектив, має намір розкрити ую таємницю.

Візуальне оформлення. Обкладинка має деталізовану ілюстрацію. Домінуючим елемент є велике, деталізоване зображення обличчя лева, яка займає верхню половину обкладинки. Лев виглядає спокійним і величним, з м'яким поглядом, який привертає увагу. Біля лева зображена ілюстрація молодої дівчини. Вона носить коричневий капелюх та червону куртку, яка відповідає кольоровій гамі листя навколо неї. Навколо них розташовані лози троянд та листя в глибоких червоних тонах, створюючи майже містину, але водночас, спокійну атмосферу. За своєю обкладинкою книга вже може бути цікавою за своїм потенційним символізмом. Хоч і кажуть що: " не суди книгу за обкладинкою", обкладинка часто є першим, що бачить читач, і може вплинути на його сприйняття та інтерес до книги, тим паче до дитячої літератури. Обкладинка може відображати основну тему, стилі або настрої книги, і вона може привернути увагу читача або навпаки відштовхнути його.

Ця книга є чудовим прикладом того, як можна використовувати ілюстрації для підсилення сюжету та емоційних вражень від читання. Лев, може символізувати силу та відвагу, а з дівчинкою діти можуть асоціювати себе, як

також дослідники та шукачі пригод. Темні кольори - відображають таємничість та загадковість сюжету.

Книга «Щоденники Вишеньки. Том 1. Завмерлий зоопарк» добре підходить для джерела натхнення та як корисний матеріал, тому що вона демонструє, як важливо візуальне оформлення для дитячих книг та як воно може посилити сюжет та емоційні враження від читання.

Крім літератури, також був проведений ще пошук візуальних стилів дитячих ілюстрацій. Які переважно техніки використовують художники? Чим дитячі ілюстрації відрізняються від звичайних... (Рис. Б. 2.2). Один зі стилів дитячих ілюстрацій, який є одним із основних - мультяшний. Цей стиль використовує яскраві кольори, перебільшені риси та спрощені форми. Ілюстрації добре підходять для ігрових пригод та історій, орієнтованих на маленьких дітей, оскільки вони викликають почуття подиву та відображають невинність дитинства. [22] (Рис. Б. 2.3). Реалістичний стиль також можна віднести до дитячих ілюстрацій. Він відрізняється від гіперреалістичного, оскільки він зосереджений на відтворенні речей такими, як вони виглядають у реальному житті. Це стиль може бути простим або деталізованим, але завжди намагатиметься відтворити автентичність предметів або сцен, які зображуються. Такий стиль підходить для дитячих книг, які зосереджені на навчанні, енциклопедіях або розповіді правдивих історій. Ілюстрації допомагають краще зрозуміти світ, природу та історію [22] (Рис. Б. 2.4). Своєю унікальністю відрізняється стиль Віммельбуха. Головна характеристика - щільно заповнений холст, деталізовані сцени, що кишать персонажами та різними подіями. Він відрізняється від традиційних ілюстрацій тим, що не слідує за фокусною точкою, натомість запрошує читачів досліджувати та відкривати для себе безліч історій, що відбуваються в одному кадрі. Цей стиль ідеально підходить для дитячих книг, призначених для допитливих дітей, які люблять досліджувати. Для моєї кваліфікаційної роботи такий приклад стилю доволі корисний матеріал, адже

увага до деталей дозволить мені краще зробити інтерактивна по знаходженню нот [22] (Рис. Б 2.5). Також є такий стиль ілюстрацій, як химерний. Не дивлячись на таку назву стиль має свою унікальність (Рис. Б. 2.6). Химерний стиль ідеально підходить для дитячих книг, спокійних казок та казок на ніч. Пастельні кольори ніжні та приємні для ока, вони заспокоюють нервову систему та дають дитині можливість відпочити. Такі кольори створюють атмосферу спокою та можливість відпочити та насолодитися фентезійним світ. Зазвичай химерним стилем зображують фентезійні світи, магічних істот та відчуття магії... [22].

2.2 Практичне застосування Створення дизайну дитячої книги

Після проведеного ретельного пошук, аналізу, збору матеріалу, джерел, рефенесів тощо, можна переходити вже до виконання практичної частини моєї кваліфікаційної роботи. Перш ніж приступити до практичної частини роботи, важливо провести обговорення зі своїм партнером або самому з собою. Це обговорення має включати всі питання, побажання та ідеї, що виникли під час збору та аналізу матеріалів. Важливо висловити свою думку про те, що варто робити, а що ні, та визначити основні напрямки подальшої роботи. Це включає обговорення концепції, стилю ілюстрацій, використання кольорів, формату та інших важливих аспектів. Якщо художник працює в парі, то на початку роботи важливо розподілити обов'язки, щоб кожен знає, за що він відповідає. Після цього можна переходити до виконання практичної частини роботи.

Наступний етап - розробка ескізів. Після мозкового штурму, потрібно все занотувати ти замалювати, зафіксувати ідеї. Головний герой є важливим елементом будь-якої книги, незалежно від того, чи є це жива істота, абстрактний об'єкт або навіть концепція. Головний герой є центральною фігурою, навколо якої розгортається сюжет, тому роботу над книгою я розпочала саме з нього. Моя перший спроба ескізу Єнотки (Рис. Б. 2.8) не виявилася такою успішною, як

я сподівався. Однак, я не зупинилася на цьому і запропонувала замовниці інший варіант зображення головного героя, використовуючи елементи реалістичного та мультяшного стилю (Рис. Б. 2.9). Результат виявився досить задовільним: збереглася дитяча простота, кольори приємні для ока і не занадто яскраві. Єнотка не просто головний персонаж, але й своєрідний гід і наставник. Вона буде супроводжувати дітей у подорожі книгою, розповідаючи про своїх друзів та навчаючи основ музичної грамотності. Крім того, діти будуть допомагати їй знаходити ноти, які хитромудро приховані на ілюстраціях.

Після розробки головного героя далі варто розробити план книги (розкадровку) (Рис. Б. 2.10). Розкадровка - це первинний план, що дозволяє оглянути всю книгу в цілому, визначити розташування сторінок та їх послідовність. Однак, варто пам'ятати, що розкадровка - це не є щось стабільне, вона може змінюватися в процесі роботи над проектом, аж до його завершення. Тепер, коли у мене є загальне уявлення про всю книгу, я можу перейти до детальної розробки окремих сторінок та ілюстрацій (Рис. Б. 2.11).

Сучасні книги, включаючи дитячі книги, комікси та звичайні книги, часто мають ілюстрації на першій сторінці, які зазвичай відомі як —вступний арт». Цей елемент важливий для створення відповідної атмосфери перед читанням та плавного введення читача в історію. Хоча це лише візуальний елемент, він має певний вплив на загальне сприйняття. Тож на початку мого кваліфікаційного проекту "Єнотка", "вступний арт" також служить вступом до історії для молодого читача. Зображення представляє собою арку з дерев, а на полянці сидить наш головний герой - Єнотка, яка грає на флейті. Ілюстрація вже показує собою як відкриті двері, які запрошують рушити у чарівну пригоди (Рис. Б. 2.12).

Книга складається з двох частин. У першій, навчальній частині, Єнотка представляє себе читачам і, подорожуючи лісом, розповідає про своїх друзів, які також вміють грати на музичних інструментах. Вона також просить дітей

допомогти їй знайти всі ноти, які вдало приховані. Інтерактив буде сприяти розвитку уваги та навичок пошуку у дітей. Друга частина книги включає пісні, присвячені чотирьом порам року та друзям Єнотки, які то грають музику, то займаються своїми повсякденними справами...

Друга частина полягає в ілюстрації авторських пісень замовниці. Перша пора року в роботі було літо. Стиль простеньки та мультяшний. У сюжеті пісні, маленьке жабеня сидить на березі ставу, наспівуючи мелодію. Однак, коли літня спека стає надто сильною, воно стрибає у прохолодну воду. І вже під водою, вона продовжує свою пісню, співаючи разом з рибками (Рис. Б. 2.13). Оскільки пісня має милу та домашню атмосферу, ілюстрації також повинні відповідати цьому стилю. Я використала пастельні кольори, тому що вони відображають легкість та спокій, що асоціюються з літом, і вони допомагають створити милу та домашню атмосферу, яка присутня в пісні. У сюжеті, маленьке жабеня, яке сидить на березі ставу та співає мелодію, стає головним героєм. Коли літня спека стає надто сильною, воно стрибає у прохолодну воду і продовжує свою пісню, співаючи разом з рибками. Ця сцена відображає радість та безтурботність літніх днів, і пастельні кольори допомагають передати ці емоції. Також, пастельні кольори добре поєднуються з простим та мультяшним стилем ілюстрацій, який я використовую. Вони додають м'якості та ніжності до зображень, роблячи їх приємними для ока та привабливими для молодих читачів.

Після літнього сезону настає осінь. В цей час кольори стають більш яскравими, оскільки осінь відома своєю багатогою кольоровою палітрою. Власне кажучи, це моя найулюбленіша пора року, тому серед усіх ілюстрацій, осінні - мої найулюбленіші. Головним героєм осінньої пісень є білочка, і під час розробки персонажа було прийняте рішення одягнути її. Виходячи з сюжету пісні, де Білочка збирає горішки на зиму, вона виступає як дбайлива мати, що стежить за порядком у домі. Тому спідниця з фартухом ідеально пасують до її

образу, а червоне намисто символізує її українське походження (Рис. Б. 2.14). Ілюстрації мають помірну яскравість, зі спокійним фоном та насиченим переднім планом. Вони також відображають перехід від дня до ночі: на першій ілюстрації зображено ранок, і Білочка йде збирати горішки, а на останньому зображенні вона спить разом зі своєю дитинкою (Рис. Б. 2.15).

Робота над зимовими ілюстраціями була трохи складнішою, оскільки основним персонажем тут є сама зима. Після обговорення з замовницею, ми вирішили зосередитися на зображенні зимових пейзажів, а на їхньому фоні - персонажей книги. Особливі на останніх двох ілюстраціях, де фігурує Білочка з попередньої пісеньки (Рис. Б. 2.16).

Після холодної зими настає тепла весна. (Рис. Б. 2.17). Ілюстрації були створені в поєднанні реалістичного та мультяшного стилів. Використовувалася тепла кольорова палітра. Зайчик відіграє ключову роль, тоді як дятлик є допоміжним персонажем. Усі ілюстрації та обкладинка (Рис. Б. 2.18) були відмальовані в програмі Adobe Photoshop. Макет (Рис. Б. 2.17) був зроблений у програмі InDesign.

Висновок до розділу 2

Проведене дослідження та аналіз дитячих книг та стилів дитячих ілюстрацій дозволили глибше зрозуміти структуру та важливість візуального оформлення. Особливо важливе оформлення обкладинки, адже це перше що бачить читач. Практична частина роботи включає розробку ескізів: плану книги (розкадровку), сторінок та персонажів... Головний герой, Єнотка, стає не лише центральною фігурою сюжету, але й гідом і наставником для молодих читачів у вивченні музичної грамоти. Інтерактивні елементи, сприяють розвитку уваги у дітей. Для полегшення роботи, важливо розподілити завдання за пріоритетністю та виконувати їх послідовно, а також робити записи та створювати ескізи. Крім

того, варто враховувати час на відпочинок та перегляд виконаної роботи, що допоможе підтримувати якість роботи на високому рівні.

ВИСНОВКИ

Робота над кваліфікаційним проектом "Дизайн-проект дитячої книжки «Нотка»" своєрідний виклик, де основною метою було розробити дизайн-проект ілюстрованої книги-пісенника для дітей дошкільного віку. Дитяча ілюстрація відіграє важливу роль у формуванні естетичного смаку, творчої уяви, емоційного розвитку та культурної освіти. Тому треба вміти обирати ключові моменти зі змісту книги, які були б доступні та цікаві дитині та доповнювали б сюжет історій. Окрім створення привабливої ілюстрації та глибокого розкриття сюжету, важливо зосередитись на вікових та психологічних особливостях дитини. Адже дитина на різних етапах розвитку сприймає ілюстрації по-різному. Для маленьких дітей важливі прості та примітивні форми, тоді як старшим дітям більше до вподоби книги та ілюстрації, що містять багато деталей та складний сюжет. Малюнки можуть бути виконанні в різних стилях і техніках, жанрах та формах, але завжди повинна бути взаємодія з текстом і навіть його доповнення. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що за їх допомогою збагачується візуальна бібліотека.

Практична частина складається з декількох етапів, які потрібно на початку проговорити і занотувати. Обговорити ідеї та вирішити поставлені питання, це включає визначення основних напрямків роботи, концепції, стилю малювання тощо. Далі розробити план та розподілити усе за пріоритетністю виконання. Якщо робота виконується в команді, то також варто розподілити роботу між учасниками. Структурований початок полегшує подальшу роботу, адже він звільняє голову від дрібних питань та проблем.

Загалом, розробка дитячої книги цікавий і водночас відповідальний проект, де треба враховувати багато факторів. Врешті решт головна мета - це щоб дитині сподобалося вчити перші кроки в музиці, було цікаво шукати нотки разом з Єноткою і її друзями, щоб малюнки подобались візуально. Дитині має

подобатися книга, тим самим закладаючи в неї з самого малку любов до читання, прагнення вивчати і досліджувати, розвивати свої інтелектуальні здібності. Завдяки якісним ілюстраціям - розвивається творчість та уява. І таким чином закладається сильна основа для її подальшого особистісного та академічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біографія ДАНІЄЛЬ ДЕФО: Укрліб: веб-ст. 2023. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=4290> (дата звернення: 24.02.2024).
2. Величко Н. В. Історія розвитку інтерактивної паперової книги. Актуальні питання мистецтвознавства та мистецької освіти: сучасність і перспективи. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків 2018 С. 46-47 (дата звернення: 10. 03. 2024).
3. Виставка художника Ігоря Вишинського: Сайт художньої галереї мистецтв: веб-ст. 2018. URL: <http://mytets.com/2018/07/25/igor-vyshynskiy/> (дата звернення: 10.03. 2024).
4. Дитячі інтерактивні книги: Detishka: веб-ст. 2017. URL: <https://detishka.com.ua/ua/a274902-detskie-interaktivnye-knigi.html> (дата звернення: 15.03.2024).
5. Елеонор Портер Біографія: Укрліб: веб-ст. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=5924> (дата звернення 05.04. 2024).
6. З історії книги. Ч. I . Давні книги: відеопрезентація. 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MC5udDUAW4s> (дата звернення 07.04.2024).
7. Історія друку: Вікіпедії: веб-ст. 2017. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_друку (дата звернення 05.04.2024).
8. Історія виникнення книги: відеопрезентація. 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=L-RIGZfZ6So> (дата звернення 01.05.2024).
9. Книжки-розкладачки: паперові піпшоу: Violity: веб-ст. 2023. URL: <https://violity.com/ua/publication/4297-knizhki-rozkladachki-paperovi-pipshou.html?category=all> (дата звернення 20.04.2024).

10. Льюїс Керрол — Аліса в Країні Чудес (характеристика та аналіз героїв твору): Укрліб: веб-ст. 2018. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/review-zl/printit.php?tid=9696> (дата звернення 10.03. 2024)
11. П'ятірка найкращих українських дитячих ілюстраторів: Рідна: веб-ст. URL: <https://ridna.jimdofree.com/головна/українські-дитячі-ілюстратори/> (дата звернення 21.05. 2024).
12. Прибитков В. Іван Федоров. Видавництво художньої літератури —Дніпро. Київ 2000. С. 105-107 (дата звернення 10.03. 2024).
13. Терех О. журнал —Про мандри Гулліверал. —Дніпро 2018р. С. 5 (дата звернення 19.05. 2024).
14. Обговорення застосування дитячих ілюстрацій у дошкільній освіті. У *Advances in Educational Technology and Psychology*. Wang, Z. (2021). С. 210-213 (дата звернення 01. 05. 2024).
15. 10 Life Lessons we've all learned from Anne Shirley: Anne of Green Gables: URL: <https://www.anneofgreengables.com/blog/10-life-lessons-weve-all-learned-from-anne-shirley> (дата звернення 17. 05. 2024).
16. Bin Jiang and Yuqiu Zhao. Cognitive-Psychology-Based Study on Interactive Design of Preschool Children's Picture Books. China 2017. С. 2-6 (дата звернення 17.05. 2024).
17. Children and Adolescents Mental Health: A Systematic Review of Interaction-Based Interventions in Schools and Communities: *Frontiers*. 2018. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2019.00918/full> (дата звернення 17. 05. 2024).
18. Children's book illustration: Wikimedia 2024. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Children%27s_book_illustration (дата звернення 20. 05. 2024).

19. Marijanović, I., & Kudić, T.K. Explaining Preferences for Illustration Style and Characteristics in Early Childhood. *Review of Elementary Education*. 2019. С. 215-228 (дата звернення 20.04. 2024).

20. Movable Mayhem: Pop-Up Books through the Ages: The newberry. 2023. URL: <https://dcc.newberry.org/?p=21137> (дата звернення 12. 03. 2024).

21. Sobirov, S. T., Sultanov, X. E., & Ismatov, U. S. Illustration and the Influence of Illustrator on Children's Understanding of Fairy Tales and Works of Art in Books. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. 2020. С. 357-359

22. The 9 Most Popular Children Book Illustration Styles: Graphicmama, 2023. URL: <https://graphicmama.com/blog/children-book-illustration-styles/> (дата звернення 12. 03. 2024).

23. The importance of illustrations in child development: .Booktrust. 2023 p. URL: <https://www.booktrust.org.uk/news-and-features/features/2023/april-2023/the-importance-of-illustrations-in-child-development/> (дата звернення 12. 03. 2024).

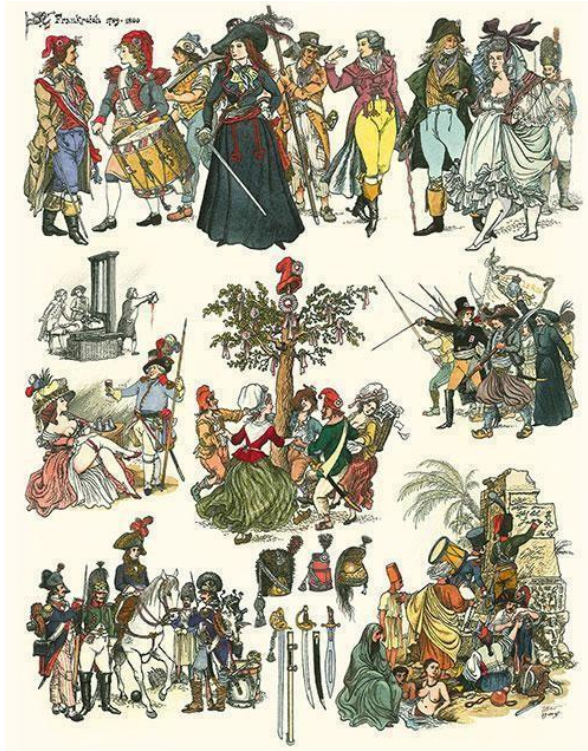

Рис. А 1.1. Ілюстрація художника Ігоря Вишинського

Рис. А 1.2. Малюнок Тараса Шевченка до роману "Робінзон Крузо"

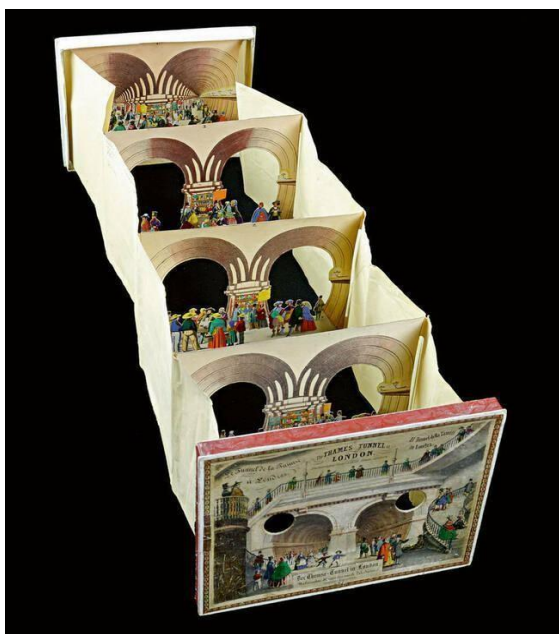

Рис. А 1.2, 1.3 Книжки-розкладачки: паперові піпшоу

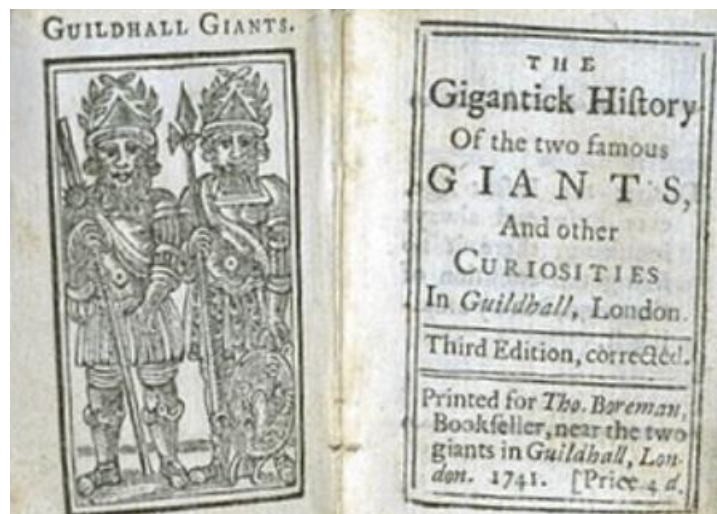

Рис. А 1.5 Дві сторінки з однією ілюстрацією

Рис. А 1.6 книги з рухомими частинами

Рис. А 1.7 книги з рухомими частинами

Рис. А 1.8 книги з рухомими частинами

Рис. А 1.9 Традиційна техніка малювання дитячої ілюстрації

Рис. А 1.10 Цифрова техніка малювання дитячої ілюстрації

Рис. 1.11 Ілюстрація художника Кость Лавро

Рис. А 1.12 Ілюстрація художника Владислава Єрко

Рис. А 1.13 Ілюстрація Художника Євгенія Капчинського

Б

Рис. Б 2.1 Жоріс Шамблен та Орел Негре «Щоденники Вишеньки. Том 1. Завмерлий зоопарк»"

Рис. Б 2.2 Стилi

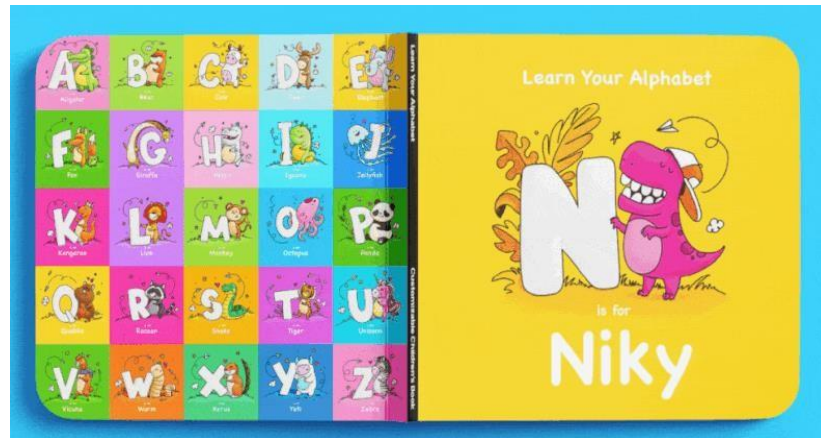

Рис. Б 2.3 Дитячий стиль

Рис. Б 2.4 Реалістичний стиль

Рис. Б 2.5 Стиль Виммельбуха

Рис. Б 2.6 "Химерный" стиль

Рис. Б 2.7 Мультяшный стиль

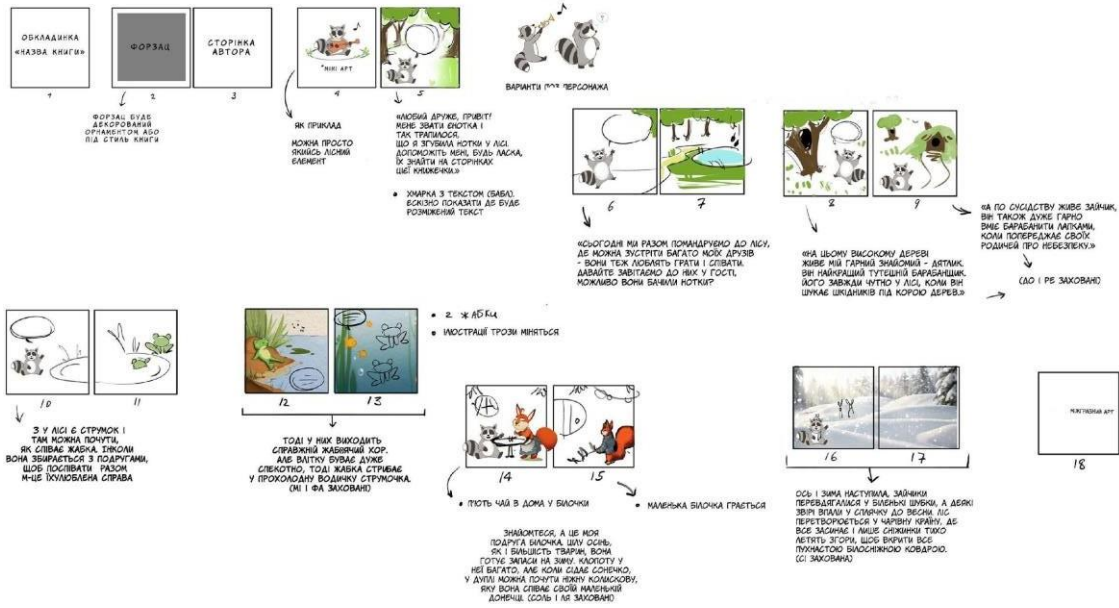

Рис. Б 2.8 Перший ескіз головного героя - Єнотки

Рис. Б 2.9 Кінцевий варіант голови головного - Єнотка

Розкадровка (План)

Розкадровка

Рис. Б 2.10 Ескіз сторінки

Рис. Б 2.11 "Вступний арт"

Ілюстрації до літньої пісеньки

Рис. Б 2.12 Ілюстрації до пісеньки "Літо"

Рис. Б 2.13 Ескіз персонажа - Болочка

Рис. Б 2.14 Ілюстрації до пісеньки "Осінь"

Рис. Б 2.15 Ілюстрації до пісеньки "Зима"

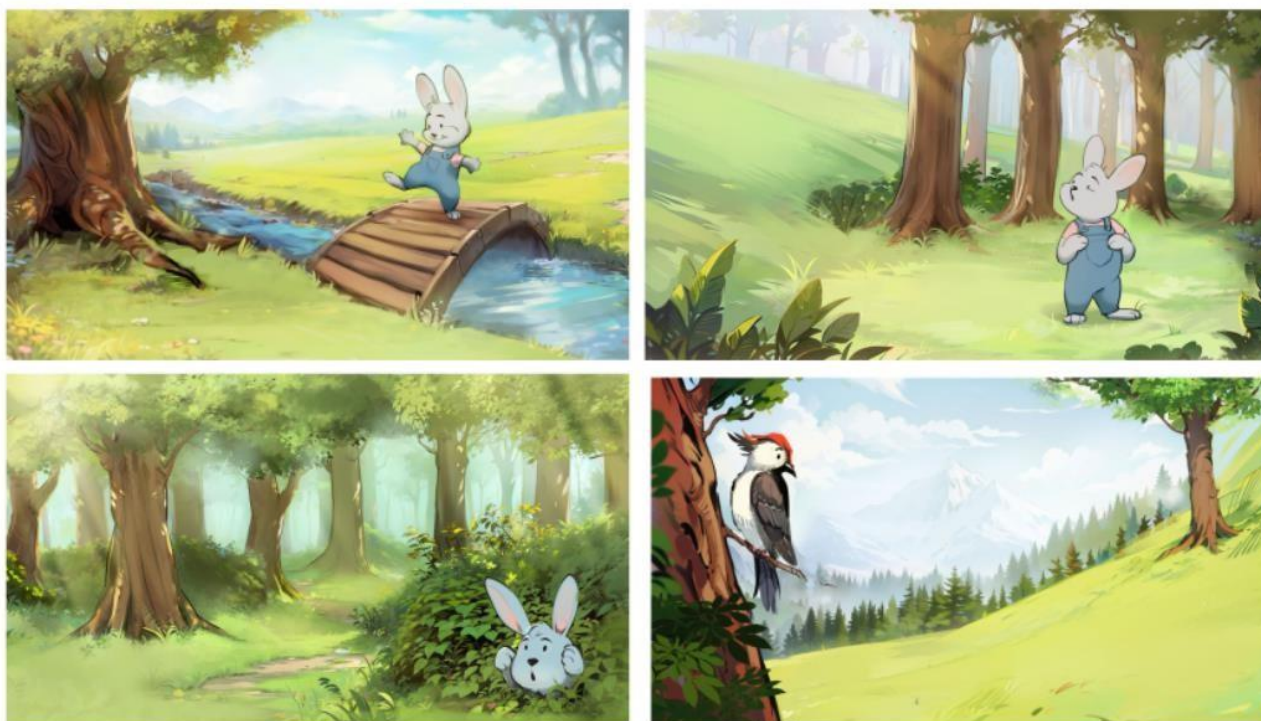

Рис. Б 2.16 Ілюстрації до пісеньки "Весна"

Рис. Б. 2.17 Макет книги

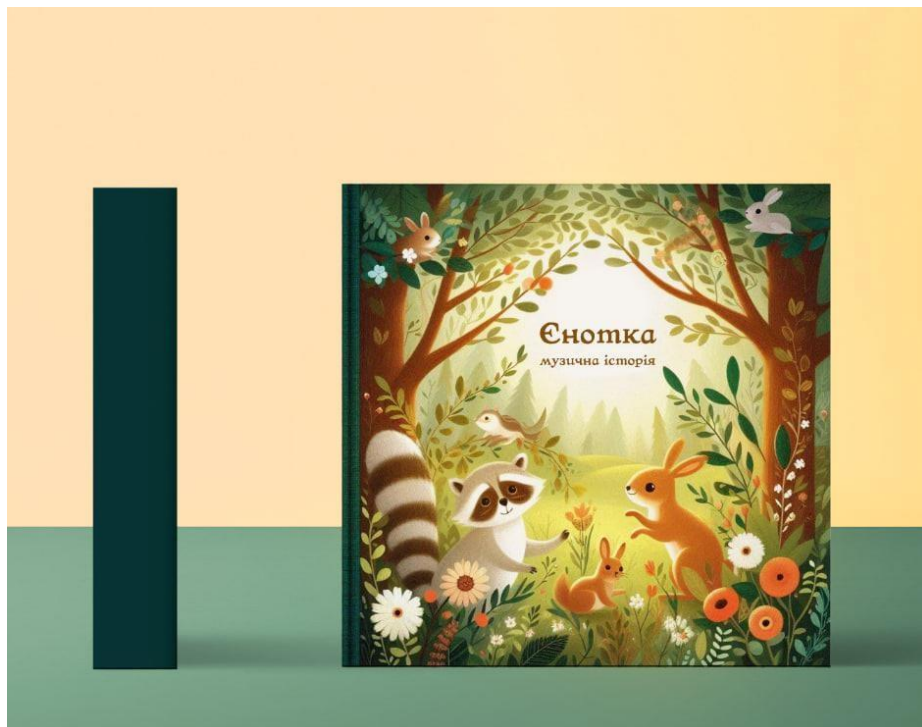

Рис. Б. 2.18 Варіант готової обкладинки до книги —Снотка